

בימי שבתו בלונדון גר ד"ר אברהם סונה — הלא הוא המשורר אברהם בן-יצחק — בבית שהיה שייך לאשה צרפתייה שהיתה נשואה לאנגלי ומשנתאלמנה נסעה לצרפת ואת הבית הפקידה בידי משרת זקן ששרת את הזוג שנים רבות. המשרת היה משכיר חדרים כדי לכסות את ההוצאות ושם מצא לו ד"ר סונה פינה שקטה ונעימה. חדר ממולו — כך מספרת לאה גולדברג בספרה המעודן והנוגע-ללב — היה גר אנגלי אחד זקן, איש הנימוסים היפים, שהיה פקיד גבוה בהודו ובקיא מאין כמוהו בתרבותה של סין. באחד הימים ביקש האנגלי מן המשרת שיציגנו בפני ד"ר סונה והזמינו להיכנס אל חדרו. עם סיומה של פגישתם, בשעה שתיים אחר הצות, כאשר ד"ר סונה היה עיף מאוד אמר לו האנגלי: "אם מוכרת אתה ללכת, לך. אך לפני שתעזובי, עלי להגיד לך דבר-מה: בני-אדם, בדרך כלל, אינם יודעים לשמור על נעליהם. אם רוצה אתה לשמור יפה על נעליך, עליך להוציאן החוצה, לאוויר הצח, לאחר הצחצוח. אני תמיד עושה כך." "זו היתה התגלות-הלב הגדולה ביותר", אומר ד"ר סונה. "מן המלים האחרונות הללו הבינותי, שהוא חושב אותי ליריד באמת".

סיפור זה, שבודאי אפשר היה לכלול אותו ללא היסוס בכל אנתולוגיה ראויה לשמה על הידידות האנושית וגילוייה, עלה בדעתי. שלא מן הסעם הזה, בשעה שהלכתי לתומי ברחוב דוד ילין בשכונת זכרון-משה בירושלים ועמדתי לפנות שמאלה במורד רחוב נחום לוי אל עבר בית-הכנסת הגדול "אהלי יעקב". בעמדי בקרן הרחובות, משתאה ליופיים של סורגי-חלון העשויים מעשי-חושב, גיליתי לתדהמתי כי השלט ועליו שם הרחוב, שהיה קבוע בקיר האבן — שלט מסוגנן בצהוב, חום וירקרק כוסה כולו בצבע-שמן כחול עד שלא ניתן כלל לקרוא את הכתוב בו. מתחתו נקבע שלט אחר עשוי פח כחול-סגלגל שהכריז כי רגלי עומדות ברחוב הרב י.ז. סולוביצ'יק. הרב יצחק זאב סולוביצ'יק, הגאון מבריסק, שביתו עמד לא הרחק מכאן, ברחוב ישעיהו פרס, היה אחד מגדולי חכמי ההלכה ויודעי-דבר שחידושו בש"ס ובפוסקים נהירים להם, קבעו ללא היסוס שהגרי"ז הג"ל וה"חזון איש" הם שני גאוני-הדור של ימינו. יצחק נחום לוי, לעומת זאת, לא נודע בשערים כגאון מבריסק, וככל הידוע לי לא לן באהלה של תורה. הוא היה יהודי אחד מיני רבים, ממסידיה ובוניה של השכונה ובין השאר הקים אגודה בשם "קברות התאווה" ששמה לה למטרה להילחם בחיי מותרות

יעקב אבינו

(שם זמני)

חיים באר

של הישוב.

אין ספק שבחברה כשלנו — בה נמדדת חשיבותו של אדם באורך הרחוב ששמו נקרא עליו אחרי מותו — ראוי הגרי"ז ששמו יקרא על רחוב כלשהו בירושלים, ויתר-על-כן בראייה רטרופקטיבית איננו בטוח אם אותו אלמוני נחום לוי אמנם זכאי (בחשבונה של החברה הנ"ל) ששמו יונצח במרומי-גפיי-קרת — ואף-על-פי-כן עצם מחיקת שמו של האחד וכתובת שמו של האחר הניחה טעם לא נעים בפני.

אינני מתכוון ל"גועל נפש" הפוליטי — כיצד אנשי אחת המפגעות החרדיות שהרב הגאון נמנה על שורתיה באו אל ועדת השמות העירונית ולחשו ככל הנראה על אתניהם של מקבלי-ההחלטות (אגב, עוד חידוש ברברי של חכמי המחלקה ליחסים הבינ-לאומיים) שאותו פלוני לוי כבר הסתלק מן העולם ולא הניח אחריו איזה אלמוני דורש טובתו, (שהרי את שמו של ישעיהו פרס אי-אפשר למחוק, ולאפרים כהן, מנהל בית-הספר "למל", יש תלמידים הרבה, והם לא יניחו לקעקע את ביצתו של רבם) ומה שנתר איפוא הוא למחות את זכרו של אדון לוי.

אינני מתכוון לכך, אלא למשהו הרבה יותר יסודי והוא שחברה אשר עמלה ללא הרף להסיר ולקרצף את הפאטינה שהשנים הטביעו על-גבי העצמים בשטח, לחברה אשר אינה יודעת לשמור ולכבד את מעשיהם של קודמיה — לטוב או לרע — חברה המציאה ללא הפסק ישן מפני חדש — אינה חברה תרבותית. רק נובורישים ממתינים להשליך לפח האשפה נעלים חדשות לאחר שנעלו אותן חודש-חדשיים (כאותו רס"ר אפסנאות בימי מלחמת-יום-הכיפורים שהיה מחליף יום-יום לבנים מן המצבורים המופקדים ברשותו ואת המלוכלכים היה משליך לתעלת-המים המתוקים), בני תרבות נוהגים כאותו פקיד אנגלי גבוה, לשמור על נעליהם ולהוציאן החוצה, לאוויר הצח, לאחר הצחצוח.

וכפרנסי ירושלים נהגו עסקנותיה המבושמות ב"שנאל 5" של

"מועצת הפועלת" שהתביישו באמן שהוקינה וביקשו להן שם חדש — לא יכנפי, לא גלותי — נעמת. או משרד גידואר שביקש לו שם חדש הדוד, או הקרן הקיימת לישראל שהתחליפה את סמלה בחדש — בנוסח התקופה.

זכור לי כיצד בשנות השישים זכה עיתון פועלי ישראל "דבר" במערכת חדשה דינמית, והאנשים החדשים הדינמיים, ביקשו להם כרובלת חדשה דינמית. אולם הגשיא המנוח שז"ר הטיל את כל כובד משקלו ודרש שלא לשנות את צורתן של האותיות ד—ב—ג המודפסות בראש העמוד. הגב' לילי זדק, שציירה אותו, אמרו יודעי-דבר, היתה ידידתו עוד בברלין. וכך, בשקט התמן גרפיקאי-סתרים ובאין רואה הוא שייף מעט את האותיות המיושנות למען הענק להן צביון חדש דינמי כפניהם של העור-כים.

אולם את עיקר נצחוננו חוגג קירצוף הפאטינה בחוצות הערים. כאן תהליך השינוי והחידוש הוא במלוא פריחתו. סמוך לאחר קום המדינה גיירו פרנסי ירושלים את רחובות עירם ומחו את זכרם של הגויים. רח' פרינסס מרי הפך לרחוב שלומציון, רח' סנט לואיס שנקרא ע"ש מלך צרפת שעמד בראש אחד ממסעי הצלב הפך לרח' שלמה המלך. רח' מליסינגה שנקרא על שם מלכת הצלבנים נקרא ע"ש הגיורת בת אביאבנה — רח' הלני המלכה (תארו לעצמכם איזו צעקה היתה קמה בעולם אם של-טונות ספרד היו מסירים את שמו של הרמב"ם מכיכר העיר בקרדובה).

משיטתו העסקנים את מלאכת הגיור החלו להנציח את עצמם — רח' ממילא הפך לרחוב אגרון (ירושלים); רח' יהלוי"ם שנקרא ע"ש י.ל. מוצקין נקרא ע"ש אברהם קריניצי (רמת-גן); שדרות קק"ל הפכו לשדרות דב"ג (תל-אביב) ועוד ידו של מלאך-המוות נטויה.

השינוי החביב מכל נעשה ככל הנראה בשכונת הבוכרים בירושלים בה הפך רח' יעקב. יעקב. ע"ש של יעקב אבינו, לרח' אדוניהו הכהן על שמו של אחד מיצאי משהו שבנה בית-כנסת ברחוב הזה. אינני יכול שלא לקנא באנגלים. בלונדון אתה יכול לפגוש בכיכר סאני-סייד, במבוא סאני-סייד, בסמטת סאני-סייד, ברחוב סאני-סייד, בדרך סאני-סייד וכן הלאה בפינות שונות של לונדון. הדבר גורם אמנם מעט עגמת-נפש לזרים והשוטרים חייבים לשאת אתם מפות של העיר אבל האנגלים אינם משנים שמות. וכאשר הישובים השונים הפכו בכורה הנסיכות לעיר אחת גדולה,

יעקב אבינו (שם זמני)

→ 16

מטרופולינית, הן הוסיפו כל אחת לשמור על שמות הרחובות, ורק סימן קטן נתנו בראשן כדי להסיר בלבול אפשרי.

אינני סבור, כפי שהקורא עלול להתרשם, כי הנצחת שמות אישים על קירות רחובות חשוב בעיני כהוא זה. כאן אולי ראוי לספר דברים שרשם בספרו הצייר חיים גליקסברג. לפני נסיעתו האחרונה של ביאליק לוינה בא להסתפר במספרה של מר קופילוב. במספרה ישבו ילדי הספר. אמר אלישע לעוזי: "זהו ביאליק". — "אל תקשקש" — אומר הקטן לבכור — "ביאליק זה רחוב". נאנח ביאליק בשעת נגיבת פניו ואמר — "ביאליק רחוב, ביאליק שיר און קיינער דענקט גיט אז דער דאזיקער ביאליק ליגט יעצט אין געהאקטע וונדן (אין איש מעלה על דעתו כי ביאליק זה יסורים קשים מייסרים אתו עכשיו) ויצא.

לא חשובים בעיני שמות הרחובות, דרך ההנצחה הזו, ככל יתר נסיונותיהם של בני-אדם להשאיר יד ושם לעיתים הוא ענין גלעג ועצוב בעיני, ורק צר לי על הכלים הישנים המושלכים בבלי חפץ בראש חוצות ועל אותה צפור חמקמקת ששמה תרבות המושלכת עמהם